

провадження, у кожній з яких процесуальний порядок вирішення цього питання може бути охарактеризований за схемою:

- виявлення підстав для визнання доказу недопустимим;
- ініціювання розгляду питання про визнання доказу недопустимим;
- оцінка істотності допущених порушень норм кримінального процесуального закону при одержанні та фіксації доказу;
- вирішення питання про визнання доказу недопустимим.

У цьому зв'язку, можна констатувати, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вирішує питання допустимості доказів за власною ініціативою або за клопотанням учасників провадження. За результатами розгляду клопотання учасників про визнання доказу недопустимим слідчий, прокурор, слідчий суддя виносять мотивовану постанову, а суд – ухвалу [2, с. 18].

Таким чином, КПК України не визначає чіткого переліку підстав для визнання доказу очевидно недопустимим, і клопотання про очевидну недопустимість може бути заявлено з будь-яких підстав порушення порядку отримання доказів, у тому числі у зв'язку з істотним порушенням прав і свобод людини. В свою чергу єдиним критерієм, яким суд повинен керуватися при визнанні чи невизнанні доказу недопустимим на стадії судового розгляду, є критерій очевидності недопустимості, який полягає у відсутності сумніву в тому, що було порушено КПК України, і таке порушення може бути встановлено судом відразу під час огляду доказу та не потребує проведення додаткових дій, зокрема дослідження всіх доказів [3].

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р.: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Басай Н.М. Визнання доказів недопустимими в кримінальному процесі України: підстави, процесуальний порядок і правові наслідки: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.09. Одеса, 2012. 264 с.
3. Очевидна недопустимість доказів у кримінальному провадженні. URL: <https://radako.com.ua/news/ochevidna-nedopustimist-dokaziv-u-kriminalnomu-provadhenni>.

Григорчук Наталія Петрівна,

здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

МЕДІАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасному світі на перехресті геополітичних викликів ми шукаємо нові підходи до вирішення кримінально-правових конфліктів. Одним з ключових питань, що стоїть перед нашим суспільством, є пошук

альтернативних способів вирішення кримінально-правових конфліктів серед неповнолітніх. Однією з таких альтернатив є медіація. Медіація як спосіб вирішення кримінально-правових конфліктів є актуальною темою в умовах сучасного кримінального процесу, особливо при вчиненні неповнолітніми кримінальних правопорушень. У діяльності органів досудового розслідування важливо звертати увагу на використання медіації як гуманного та ефективного інструменту для вирішення кримінально-правових конфліктів.

Незважаючи на тривалу війну, органи досудового розслідування вступають в новий етап реформ. Так, наприкінці травня 2023 року, Генеральний прокурор України оголосив про початок стратегічного плану реформування правоохоронних органів на 2023–2027 роки. Головними критеріями цього плану є ефективність суддівських рішень, захист прав потерпілих та комплексна цифрова трансформація [2].

За останні роки в Україні було проведено ряд реформ у сфері правосуддя щодо неповнолітніх, включаючи створення стандартів навчання для фахівців, посилення гарантій прав дітей, розробку методичних рекомендацій для суддів та поліцейських, прийняття низки законодавчих актів в частині прав дітей. Ключовим етапом став прийнятий восени 2021 року Закон України «Про медіацію».

Законом визначено, що медіація – спосіб та процедура врегулювання спору за допомогою незалежної від сторін фахової особи (медіатора) [1].

Медіація – це альтернативний спосіб вирішення кримінально-правового конфлікту і форма відновного правосуддя. Вона представляє собою структурований процес, під час якого сторони, за участю нейтрального, неупередженого посередника (медіатора), об'єднуються та полегшують комунікацію між собою, допомагаючи дійти до згоди, яка задовольнить їхні інтереси.

При цьому сторони мають повний контроль над процесом прийняття рішення і умовами вирішення спору. Кримінальне провадження, в якому може бути застосована медіація, обумовлює певні її особливості, зокрема, існування кримінально-правового конфлікту, наявність потерпілої особи, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової, моральної або фізичної шкоди, специфіка визначення медіабельності спору, процедура проведення, оформлення домовленостей за результатами медіації та форма їх реалізації тощо.

Медіація стала важливою складовою стратегії реформування правосуддя в Україні, особливо в частині роботи з неповнолітніми, які стали жертвами або учасниками кримінальних правопорушень під час воєнного стану. Незважаючи на виклики, пов'язані з гуманітарною кризою та збройним конфліктом, Україна активно розвиває практику медіації в правосудді. Про це свідчить нещодавно проведений захід на тему: «Комунікаційна стратегія з медіації», організований Проектами ЄС «Право-Justice» та «CONSENT». На цьому заході, серед інших питань, обговорювалася доцільність закріплення на законодавчому

рівні деяких категорій позовів в обов'язковому порядку для досудової медіаційної процедури і лише потім, у випадку неможливості дійти консенсусу (вирішити спір) зазначеним шляхом – розгляду спору в судовому порядку. Запропоновано запровадити інститут суддів-медіаторів, які володітимуть професійними вміннями та навичками для врегулювання конфліктів. Для підготовки суддів-медіаторів доцільно об'єднати зусилля національних шкіл професійної підготовки медіаторів, міжнародних партнерів, які вже мають успішний досвід, та Національної школи суддів України [5].

Введення воєнного стану після початку війни призвели до змін у Кримінальному кодексі України, які передбачають посилену відповідальність за деякі злочини. До таких належить Закон України № 2113-IX та № 2117-IX від 3 березня 2022 року, який вносить поправки за відповідальність за злочини проти національної безпеки та мародерство. Ці поправки свідчать про високий ступінь громадської тривоги і необхідність захисту державних інтересів у часи воєнних дій. За таких обставин держава зосереджується на стримуванні та контролі над ситуацією, а не на пошуці компромісних рішень, які є ключовою особливістю медіації. Так, наприклад, крадіжка (ч. 1 ст. 185 КК) була кримінальним проступком з покаранням у вигляді штрафу від 17 тис. грн. до обмеження волі на строк до 5 років. Суворіше покарання було передбачено лише за певні обставини, такі як повторна крадіжка чи крадіжка в особливо великому розмірі.

Нині ж крадіжка, учинена в умовах воєнного або надзвичайного стану – є особливо кваліфікованим складом злочину, покарання за який може бути призначено до 8 років позбавлення волі [7].

Зокрема, медіація, як альтернативний метод вирішення кримінально-правових конфліктів, стала важливою складовою реформування системи правосуддя в Україні. Медіатори, які є нейтральними та неупередженими посередниками, допомагають сторонам конфлікту спілкуватися та дійти до взаємовигідних рішень, щодо врегулювання їхніх інтересів. Це особливо важливо у кримінальних провадженнях, де задіяні діти, які потребують особливого підходу та захисту їхніх прав. Неповнолітнім та їхнім сім'ям дозволено брати участь у процесі вирішення конфлікту та впливати на його результат, забезпечуючи більш справедливий та людяний підхід до правопорушників та потерпілих.

Медіація також може сприяти відновленню відносин між неповнолітніми та суспільством, сприяючи їхній реінтеграції та реабілітації. Завдяки зусиллям правоохоронних організацій, громадських організацій та медіаторів, медіація стає важливим інструментом на шляху до вирішення кримінальних конфліктів та покращенню правопорядку в Україні. Попри виклики, пов'язані з військовим конфліктом та гуманітарною кризою, роль медіації в правосудді продовжує зростати, сприяючи відновленню справедливості та гармонії в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
2. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ Президента України від 11.05.2023 № 273/2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.
3. Офіс Генерального прокурора. Статистика про постраждалих дітей в Україні URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/yuvenalni-prokurori-467-ditei-zagynuli-v-ukrayini-vnaslidok-zbroinoyi-agresiyi-rf-2>.
4. Судова влада України. ОГЛЯД ЗМІ: Медіація в Україні: на порозі нового етапу розвитку URL: <https://court.gov.ua/archive/1472095/>.
5. Судова влада України. Презентовано Комунікаційну стратегію з медіації URL: <https://court.gov.ua/archive/1474136/>.
6. Аналіз системи правосуддя щодо неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом, в Україні: звіт за результатами дослідження. Т. Бугаєць, Д. Кобзін, Б. Неткова, Н. Пашко, А. Черноусов, С. Щербань за заг. ред. О. Калашник. Київ. 2023. 107 с. URL: <https://rm.coe.int/reportjuvjustfinalversionukr-2768-8209-9719-5/1680aae837>.
7. Юридична практика. Военний стан як обставина, яка впливає на кваліфікацію злочину та призначення покарання. URL: <https://pravo.ua/voiennyi-stan-iaak-obstavyna-iaaka-vplyvaie-na-kvalifikatsiiu-zlochynu-ta-pryznachennia-pokarannia/>.
8. Медіація в кримінальному процесі. Хахуцяк О.О. Степанова Г.М. URL: http://lsej.org.ua/11_2022/167.pdf.

Губенко Іван Володимирович,

аспірант науково-дослідної лабораторії
з проблем криміналістичного забезпечення
та судової експертології навчально-
наукового інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЩОДО СОРТУ РОСЛИН У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

Судова експертиза з питань інтелектуальної власності – це цілеспрямована діяльність щодо отримання доказової інформації стосовно захисту права на об'єкти інтелектуальної власності, зміст якої полягає в дослідженні судовими експертами на основі спеціальних знань в галузі авторського права, права на знаки для товарів і послуг, права промислової власності, економіки